

Leat ovttas mánáidsuodjalusásahasus sáhtta leat somá, loavttheahti, oahppu, láttas, váibadahti ja ollu eambo. Ii leat álo lihka álki! Dáhpáhuvvá sihkkarit ahte don ja rávisolbmot ehpet leat ovttaoavilis. Nu šaddá go oallugat orrot ovttas. Don it sáhte álo dahkat maid hálidat. Leat maiddái rájit maid rávisolbmot sáhttet dahkat du vuostá.

Go don leat mánáidsuodjalusásahasus leat dus vuoigatvuođat ja geatnegasvuođat. Dás áigut mii čilget vuoigatvuođaidat. Jus du mielas lea juoga mii dás čuožžu váttis, sáhtát don hupmat muhtun rávisolbmuin áshahas, áššemeannudeddjiinat mánáidsuodjalus dahje fylkkamánniin.

FUOLLA

DUS LEA VUOIGATVUOHTA LEAT OADJEBAS, LOAKTIT JA FUOLAHUVVOT
Dus lea riekti dovdat iežat oadjebassan mánáidsuodjalusásahasus.

Sii geat barget áshahas galget beroštit dus ja várjalit du. Sii galget leat buorredáhtolaččat ja veahkehit du go don dárbbasat veahki. Sii galget dahkat maid sáhttet vai don loavttát.

DUS LEA VUOIGATVUOHTA DIEHTIT MANNE DON LEAT DÁPPE
Áshahas rávisolbmot galget čilget dutnje manne don leat mánáidsuodjalusásahasus. Sii galget muitalit dutnje man guhká don galgget leat dáppe ja mii galgá dáhpáhuvvat maŋŋil.

Dus lea riekti beassat oaidnit ja oažžut čilgejuvvot mii du birra čuožžu čállon.

DUS LEA RIEKTI DADJAT OAVILIDDÁT JA DUS LEA RIEKTI LEAT FÁRUS MEARRIDEAME
Dus lea álo riekti dadjat oaviliddát. Ollesolbmot galget guldalit maid don logat.

Dus lea riekti leat mielde mearrideame omd. mo áshahas beaivvit galget leat ja maid dii galgabehtet dahkat ovttas astoáiggis. Rávisolbmot galget deattuhtit du oavila ovdal go mearridit maidege mii guoská dutnje.

FRIDDJAVUOHTA

DUS LEA RIEKTI MANNAT GOSA ÁIGGUT
Nu guhká go lea oadjebas, sáhtát don mannat gosa áigut.

Don ja rávisolbmot ferthehtet hupmat leago dutnje oadjebas mannat. Don fertet diedihit gosa manat. Jus don leat guoddán áshahas almmá dieditkeahhtá, dahje jus don it boade ruovttoluotta šiehtaduvvon áigái, galget ollesolbmot ohcat du. Jus eai gávna du, leat njuolggadusat geat galget leat fárus ohcame du.

DUS LEA VUOIGAVUOHTA LEAT QVTTAS BEARRAŠIINNÁT
Sii geat barget áshahas galget veahkehit du doallat oktavuoda bearrašiin.

Mo ja man olu, mearriduvvui seammás go mearriduvvui ahte don galgget leat mánáidsuodjalusásahasus.

DUS LEA RIEKTI LEAT FÁRROLAGA SKIHPÁRIIDDÁTGUIN
Áshahas ollesolbmot galget veahkehit du beassat deaivat skihpáriiddát go leat dáppe áshahas.

Jus hálidat skihpáriid guossái, galget rávisolbmot veahkehit vai šaddá hávski. Soames háve lea mearriduvvon ahte dutnje ii leat buorre ovtastallat ovttain dahje oallugiiguin du ustibiiguin. Dalle galget rávisolbmot dahkat maid sáhttet vai don gávnnat odna olbmáid.

DUS LEA VUOIGATVUOHTA DAHKAT DAN MAID LIKOT
Ollesolbmot galget lágidit ja veahkehit vai beasat joatkit dainna maid liikot bargat.

Rávisolbmot galget maiddái veahkehit du gávdnat odna astoáiggeberoštumiid, ja dahkat maid sáhttet vai don sáhttet geavahit fáldagaid mat leat láhkosis. Sii galget maid láhčit dainna lágiin ja veahkehit du beassat ruoktot ovdan astoáiggefáldagain oadjebasat.

DUS LEA VUOIGATVUOHTA ČÁLLIT REIVVE GEASA ÁIGGUT
Don sáhtát čállit vaikko man birra.

Jus ollesolbmot doivot ahte lea juoga várálaš poasttas mii boahat dutnje sáhttet sii mearridit rahpat poastta ovttas duinna dahje sinna gii sáddii poastta.

DUS LEA RIEKTI RINGET
Dábálaččat sáhtát don ringet goas áigut ja geasa áigut.

Don sáhtát atnit telefonna mii lea doppe gos orut dahje iežat telefonna jus dus lea. Soames gearde lea mearriduvvon ahte lea muhtumat geainna dus ii galgga leat oktavuoha. Dalle it sáhte ringetge sidjiide. Sáhttet maiddái leat áiggit jándoris goas dus ii leat lohpi ringet eará go sidjiide geaiguin dus lea oktavuoha mánáidsuodjalus dahje Fylkkamánnii.

PRIVÁHTAEALLIN

DUS LEA VUOIGATVUOHTA OAZŽUT SIERRA LANJA
Dus lea riekti oazžut sierra lanja. Lanja sáhtát don činahit nugo hálidat.

DUS LEA RIEKTI OAZŽUT VEAHKI ÁIMMAHUŠŠAT BIERGASIIDDÁT
Jus dus leat biergasat dahje ruhta maid balat massit, sáhtát muitalit dan rávisolbmuide dalle galget ollesolbmot veahkehit gozihit du biergasiid.

DUS LEA RIEKTI LEAT OADJEBAS
Ii oktage galgga burgit du biergasiid.

Jus rávisolbmuin lea ágga váruiht dus lea juoga várálaš biergasat lanjastat, lea sis lohpi iskat lanja ja burgit biergasiiddát. Dus lea riekti leat lanjas go sii isket dan. Jus rávisolbmuin doivot don leat čiehkkan juoga várálačča biktasiidda, lea sis lohpi geahččat. Muhto sii fertejit jearrat álggos. Jus don leat nieida galgá rávisolmmoš gii iská du leat nissonolmmoš, jus don leat bárdni galgá rávisolmmoš leat dievdoolmmoš. Jus ollesolbmot gávdnet maidege mii lea várálaš galget sii váldit dan mielde.

RÁVISOLBMUIN LEA RIEKTI MEANNUDIT ČÁBBÁT JA ALBMA LÁHKÁI DUINNA

Ii ovttage rávisolbmos leat goassege lohpi cápmnit mánáid, lásset mánáid latnji, hárdidit mánáid dahje hupmat singuin romit.

Jus juoga maid don dagat dahje leat dahkan lea boastut, galget áshahas rávisolbmot hupmat duinna ja čilget manne lea boastut. Jus don leat hirbmosit suhttan dahje dahkame juoida mii lea issoras boastut, galget rávisolbmot geahččalit bissehit du. Jus lea áibbas dárbbaslaš várjalan dihte du, sáhttet ollesolbmot doallat du gitta oanehaš dahje váldit du olggos lanjas gos don leat.

ÁRVVUSATNIN

DON JA DU BEARRAŠA OSKU GALGET ÁDNOT ÁRVVUS
Ollesolbmot galget vuhtii váldit ja árvvusatnit dan masa don ja du bearaš oskot ja mii du ja du bearraša mielas lea deatalaš.

Áshahas ollesolbmot eai sáhte mearridit masa don galgat oskut. Don oáčut jurddašit maid áigut ja oskut masa áigut. Áshahas rávisolbmot galget dahkat maid sáhttet vai don beasat árvvudat allabasiid mat leat deatalaččat dutnje.

DUS LEA VUOIGATVUOHTA OAHPPAT
Dus lea riekti vázzit skuvlla dahje oahppat eará láhkái. Ollesolbmot galget veahkehit du ruovttubihttaiguin ja skuvlaššiiiguin.

DUS LEA RIEKTI OAZŽUT DOAKTÁRVEAHKI
Jus don dovddat iežat buohccin, fertet don muitalit dan rávisolbmuide.

Sii galget veahkehit du ja sáhttet fitnet dutnje doaktárveahki jus dárbbasat. Okta ollesolmmoš galgá čuoovut du ja leat duinna fárolaga doaktára luhtte dahje buohcciviesus.

GÁHTTEN

DUS LEA RIEKTI VÁIDIT EARÁIDE
Jus lea mihkeite maid ii liiko dahje lea juoga mainna it leat duhtavaš, sáhtát don muitalit.

Don sáhtát váidit áshahas rávisolbmuide. Sii galget guldalit maid don logat. Don sáhtát maiddái váidit fylkkamánnii dahje earáide geaiguin dus lea oktavuoha mánáidsuodjalus. Don sáhtát ringet sidjiide, hupmat siinguin go sii fitnet dahje čállit reivve. Jus don hálidat, galget áshahas ollesolbmot veahkehit du ringet dahje čállit reivve.

MAID FYLKKAMÁNNI DAHKÁ?
Sáhtta orrot imáš, muhto Fylkkamánni lea muhtun sájis. Fylkkamánni áittarda ahte buohkat geat barget mánáidsuodjalusásahas dahket bargguset nu go galget.

Sii geat barget fylkkamánni luhtte beroštit buot das mii gullá dutnje ja mo dus lea go leat áshahas. Sii galget várjalit ahte sii barget áshahas eai bargga maidege duinna mii ii leat lobálaš. Sii galget bearráigeahččat ahte leat doarvái ollesolbmot fuolahit du ja earáid.

Don sáhtát háleštit fylkkamánniin buot mii du mielas orru deatalaš. Jus don doaivvut ahte sii geat barget áshahas dahket juoidá maid sin ii leat lohpi, hálida fylkkamánni áinnas diehtit dan.

FYLKKAMÁNNI FITNÁ GUOSSIS

Unnimusat oavvte gearddi jáhkái bohtet guovvtes dahje ollusat sis geat barget fylkkamánnis guossái (bearráigeahččan) áshahussii gos don orut. Muhtun háve diediha fylkkamánni ovdal go boahat fitnat. Muhtumin áigu fylkkamánni oaidnit mo lea din áshahas go oktage ii dieđe ahte sii bohtet.

Jus leat váidan fylkkamánnii, galgá fylkkamánni boahatit galledit.

JUS HÁLIDAT DIEHTIT EAMBO?

Ollu njuolggadusat mat gusket mánáid vuoigatvuođaide go leat áshahas, leat čohkkejuvvon juoga masa mii gohčoduvvo lánkanjuolggadussan. Jus don siđat, galget sii geat barget áshahas dahje fylkkamánnis addit dutnje njuolggadusaid. Don sáhtát maiddái gávdnat lánkanjuolggadusaid interneahhtasiiddus www.ung.no/barnevern

FYLKKAMÁNNI

Namma: _____

Adreassa: _____

E-poastaadreassa: _____

Telefonnummár: _____

ÁŠŠEMEANNUDEADDJÁI MÁNÁIDSUODJALUSAS

Namma: _____

Adreassa: _____

E-poastaadreassa: _____

Telefonnummár: _____

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet

